

Authority, May 2015, www.knf.gov.pl.

9. *Why polish enterprises do not use bank loan? a phenomenon of "discouraged borrower"*, National Bank of Poland, Warsaw 2014, www.nbp.pl.

Одержано 29.09.2015

УДК 336.221.4

ДОСВІД СТВОРЕННЯ ПОДАТКОВОЇ СИСТЕМИ В КАНАДІ

О.Т. Прокопчук, кандидат економічних наук
Уманський національний університет садівництва

В статті розглянуто загальні тенденції розвитку сучасної податкової системи Канади. З'ясовано специфіку трирівневої побудови останньої, зокрема в розрізі федерального, провінційного та місцевого рівня. Охарактеризовано особливості її структури, зокрема в частині співвідношення прямих і непрямих податків, а також висвітлено її ключові недоліки та переваги.

Ключові слова: канадська податкова система, податки, податкова політика, прямі податки, непрямі податки, податкові ставки.

Постановка проблеми. В умовах розвинутих ринкових відносин податкова система є важливим елементом регулювання економічних і соціальних процесів у державі. Ефективність її функціонування визначається різними факторами ключовими серед яких, насамперед, є економічне становище, розклад політичних сил, рівень податкової культури, досягнення економічної науки тощо.

У цілому сучасна податкова система Канади досить типова для держав з розвиненою сучасною економікою. За минуле десятиліття, після періоду деякого спаду, економіка Канади зростає швидкими темпами, їй властивий низький рівень безробіття й великі суми коштів дохідної частини федерального бюджету.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню податкових систем економічно розвинутих країн світу, а також порівнянню їх з системою оподаткування України присвячена незначна кількість наукових праць вітчизняних та іноземних вчених. Серед іноземних вчених варто виділити праці А. Афонсо, І. Букіної [1], М Гілліса [9], С. Елворда [8], Л. Ликової [1], Л. Попової [3], Дж. Сільверсона [8], М. Уайта. Вивченням проблематики реформування української податкової системи на основі досвіду економічно розвинутих країн займалися такі вітчизняні вчені: В. Андрущенко, З. Варналій, М. Дем'яненко, В. Опарін, А. Соколовська, В. Суторміна, Л. Тулуш [2; 6; 7] та інші.

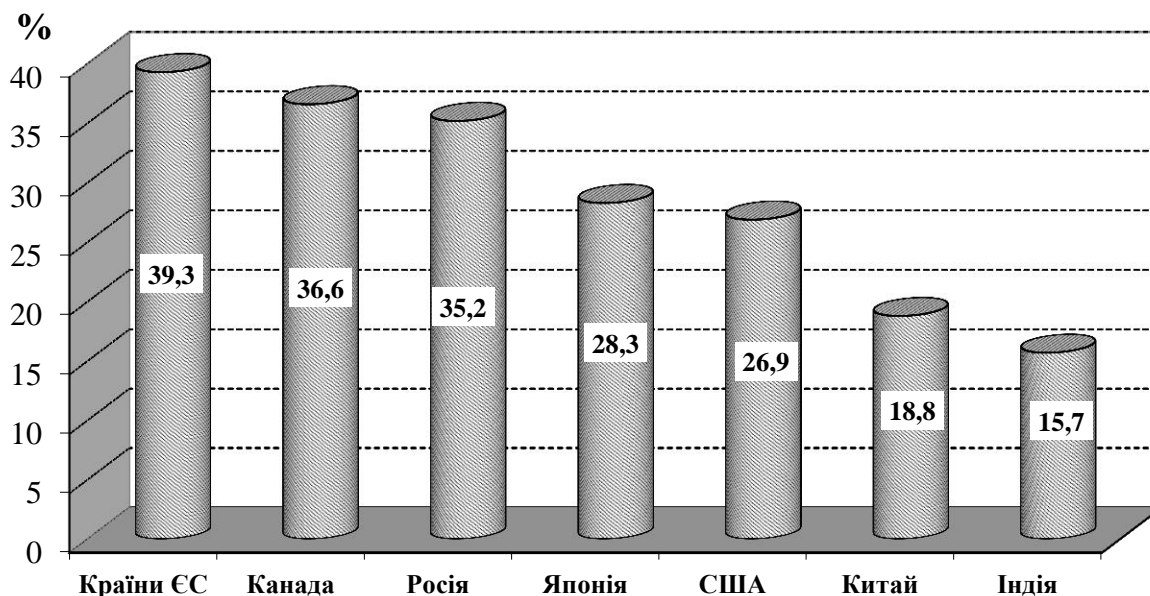
Методика досліджень. Для наукового вирішення поставлених у статті завдань використано загальнонаукові методи наукового пізнання та дослідження економічних явищ. Теоретико-методологічною основою дослідження є, в основному, праці закордонних науковців і практиків, а

також вітчизняних вчених, що займалися дослідженням податкових систем економічно розвинутих країн світу. У статті використано такі методи дослідження: абстрактно-логічний та економіко-статистичний, зокрема монографічний, порівняння, табличний та графічний.

З огляду на вищевикладене, метою даної статті є дослідження загальних тенденцій розвитку сучасної канадської податкової системи, з'ясування специфіки її побудови, характеристика особливостей її структури (зокрема в частині співвідношення прямих і непрямих податків), а також висвітлення її основних недоліків та переваг.

Результати досліджень. Податкова система є визначальною складовою, що чинить вагомий вплив на економіку країни, зокрема на діяльність юридичних осіб і приватних підприємців.

Узагальнюючими показниками, за якими можна визначити ефективність податкових систем є досягнення балансу між стимулюванням економічної активності та соціальною справедливістю податків і рівнем перерозподілу валового внутрішнього продукту (ВВП) за допомогою податків. Частка податків у ВВП свідчить про роль і місце податкової системи в державному регулюванні економікою. Формування податкових системи різних країн світу під впливом окремих економічних, політичних та соціальних умов пояснює їхню специфіку і, в свою чергу, зумовлює постійний пошук взаємоузгоджених оптимальних рішень у сфері оподаткування цих країн. Адже основне протиріччя при формуванні податкових систем полягає в неузгодженості потреб у податкових надходженнях із можливостями їхнього отримання. Варто зазначити, що питома вага податкових платежів у загальній структурі ВВП країн європейського союзу (39,3 %) та Канади (36,6 %) значно вища, ніж у Японії (28,3 %), США (26,9 %), Китаї (18,8 %) чи Індії (15,7 %) (рис.1).

Рис. 1. Питома вага податків у структурі ВВП різних країн світу, %

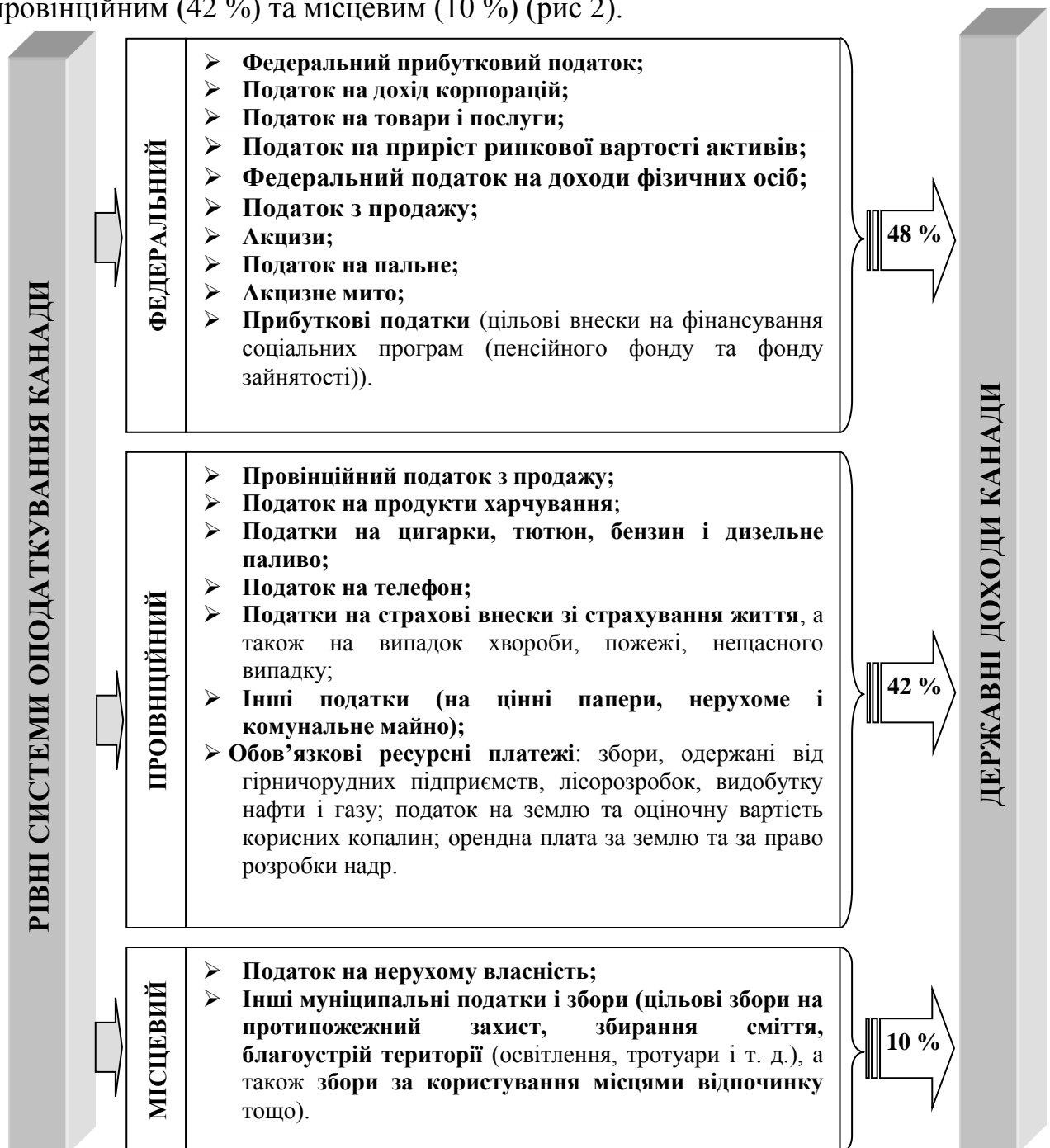
[Побудовано за даними джерел 1; 2 та 7].

За результатами всесвітнього банку спільно з аудиторською компанією Price Waterhouse Coopers (які щорічно проводять аналіз податкових систем економік різних країн, оцінюючи податкове навантаження і простоту податкового адміністрування) у 2014 році Канада в загальному рейтингу за

простою сплати податків та податкового навантаження (який складався з 183-х країн) посіла п'яте місце [4].

Канада є федеративною державою, до складу якого входять 11 провінцій і дві федеральні території. Податкові права федеральної і провінційної гілок державної влади гарантуються Конституцією країни, а податкові права місцевої (муніципальної) влади визначаються і гарантуються провінційним законодавством, тому обсяг і характер цих прав іноді істотно варіюється по різних провінціях. В рамках Конституції Канади передбачено розмежування податкових повноважень між федерацією та провінціями, за якими закріплені певні сфери оподаткування.

Як наслідок, система оподаткування Канади в сучасних умовах представлена трьома рівнями: федеральним (48 % державних доходів), провінційним (42 %) та місцевим (10 %) (рис 2).

Рис. 2. Особливості трирівневої системи оподаткування Канади
[Узагальнено та побудовано за даними джерел 3; 6; 9 та 10].

З рис. 2 видно, що податкова система Канади в значній мірі базується на паралельному використанні податкових баз. І федерація, і провінції мають право вводити однотипні податки на одну і ту ж податкову базу. Зокрема це стосується прибуткового податку та податку з продажу.

Основну частину надходжень до бюджету складають надходження з прибуткового податку, причому частка його постійно збільшується (табл. 1).

1. Ставки федерального прибуткового податку

Дохід, тис. дол.	Максимальна федеральна ставка, %
0 - 29590	17
29590 - 59180	26
більше 59180	29

Значними є й надходження до федерального бюджету від податку на дохід корпорацій, податку на товари та послуги, податку на приріст ринкової вартості активів, податку на доходи фізичних осіб та податку з продажу.

Розглянемо детальніше специфіку окремих податкових форм, за рахунок яких формується канадський бюджет.

Податок на дохід корпорацій справляється з чистого доходу (прибутку) за пропорційними диференційованими по провінціях ставками в межах від 14 % до 17 %. При цьому Квебек застосовує трьохступеневу структуру ставок: 3 % – на малий бізнес; 5,5 % – на підприємства в галузях виробництва, переробки, будівництва, видобутку природних ресурсів; 13 % – на доходи інших корпорацій.

База даного податку складається з валового доходу фірми з усіх джерел за мінусом витрат, понесених в процесі одержання доходу (заробітна плата; вартість використовуваних у виробництві матеріалів, енергії і т. д.; процентів на позичений капітал; вартість основних фондів за мінусом амортизації). Ставки податку на доходи корпорацій диференційовані в залежності від статусу і категорії платника. Загальна ставка – 28% чистого доходу (прибутку); ставка для виробничих підприємств – 24%; для дрібних корпорацій, які знаходяться у власності канадців – 12%. Великі корпорації сплачують додатковий податок у розмірі 0,175 % від вартості капіталу, що складається з простих акцій, запасів, позик, облігацій, векселів, закладних. Цей податок сплачується щомісячно. Канадський уряд використовує режим оподаткування доходу корпорацій як засіб фіскальної політики стимулювання інвестицій, зайнятості, розвитку регіонів за допомогою таких заходів: інвестиційного податкового кредиту; податкового кредиту на витрати науково-дослідного характеру; прискореного списання амортизації; пільг на виснаження надр; податкових пільг для корпорацій, які створюють робочі місця в фармацевтичній, комп'ютерній, телекомунікаційній, аерокосмічній галузях промисловості.

За рівнем оподаткування корпорацій Канада посідає середнє місце серед провідних індустріальних країн Великої сімки.

Так, сумарна федерально-провінційна ставка податку на доходи корпорацій складає в Канаді близько 42 %, при 39 – 40 % у США, близько 30 % у Франції й Великій Британії, понад 50 % в Японії, Німеччині та Італії [9].

Питома вага надходжень від податку на прибуток корпорацій складає приблизно 10 % у загальних доходах федерального бюджету і 4 % у дохідній частині бюджетів провінцій. Підприємства малого бізнесу оподатковуються за зниженими ставками (до малого бізнесу в Канаді відносять підприємства з чисельністю до 100 чоловік і з доходами до 200 тис. дол. на рік). Причому федеральні ставки єдині для всієї країни, а провінційні – усереднені, оскільки вони можуть відрізнятися в залежності від рішення законодавчих зборів провінцій. Для визначених певних галузей обробної промисловості встановлено податкову пільгу у вигляді зниженої ставки федерального податку: 23% замість 28%.

Податок на товари і послуги (GST) – 7%-ий канадський аналог податку на додану вартість, запроваджений у 1991 р. Поширюється на всі товари і послуги, за винятком неоподатковуваних (нульова ставка) та звільнених від податку. До першої групи, що має право на податковий кредит, відносяться основні продукти харчування, ліки та приладдя для хворих, товари на експорт.

Звільняються від податку послуги освітнього і медичного характеру, юридичні, страхові та фінансові послуги, рента за житло, продаж товарів second-hand.

У вартості товарів, які купують громадяни, 15% складає податок на товари та послуги, 7% з яких спрямовуються до федерального, а 8% – до провінційного бюджету.

Саме по собі введення цього податку означало істотне поліпшення податкової системи Канади, однак воно призвело й до додаткових складностей. Справа в тому, що цей податок справляється одночасно з провінційними податками з роздрібних продажів. Два податки існують у сфері роздрібної торгівлі паралельно, приносячи масу незручностей продавцям, змушеним калькулювати два податки з різними базами й пристосовувати до них систему бухгалтерського обліку. З іншого боку, це є стимулом до уніфікації системи провінційних податків і її гармонізації з федеральним податком.

При покупці тих товарів і послуг, на які податок GST установлений, його сплачують усі без винятку споживачі.

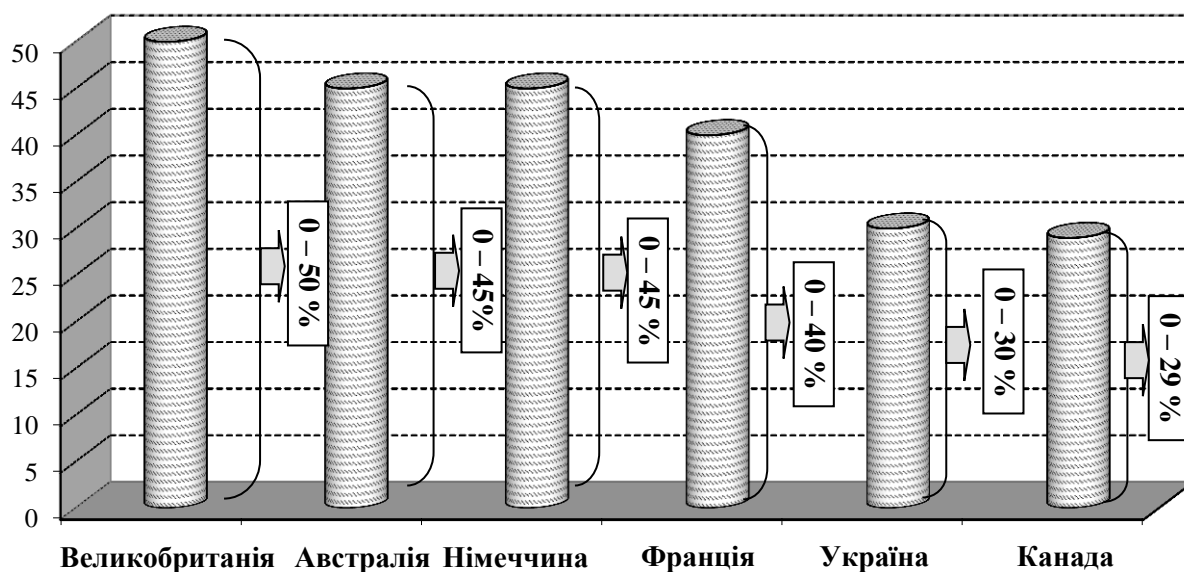
Податок на приріст ринкової вартості активів. До числа прямих податків, що сплачуються як особистий прибутковий чи корпораційний, відноситься податок на приріст капітальних активів (capital gains tax, CGT), який має велике значення в системі прибуткового податку з населенням. Цим податком оподатковується дохід, отриманий від різних операцій з майном – продажу або обміну земельних ділянок, будівель, цінних паперів та інше. Крім того, після скасування у 1972 р. федерального податку на спадщину і дарування, податок на приріст капітальних активів сплачується при переході майна від одного власника до іншого. До оподаткованого доходу включається три чверті суми, що становить різницю між ринковою ціною і ціною придбання. Якщо раніше тільки половина цього доходу підпадала під оподаткування, причому реальна ставка сукупного федерально-провінційного податку дорівнювала 26 %, то в даний час оподатковувана частка розширилася до 75 %, а реальна ставка податку на приріст ринкової вартості зростає до 30 %.

Податок на доходи фізичних осіб поступає в провінційні бюджети, але справляється на базі однойменного федерального податку у вигляді певного відсотка від нього – в межах від 62 % (Ньюфаундленд) до 43 % (Північно-Західні території) – в залежності від рівня економічного розвитку певних регіонів. За спільною базою оподаткування податок на індивідуальний дохід має комбінований федерально-провінційний характер. Зокрема, провінція Квебек має схожий з федеральним податок даного виду, але він справляється за окремою п'ятиступеневою прогресивною шкалою оподаткування.

Федеральний податок на доходи фізичних осіб передбачає оподаткування доходу платника як сукупності всіх його матеріальних вигод, джерелом яких є трудова й підприємницька діяльність, власність на майно та інші надходження в грошовій та натуральній формі (у т. ч. пенсії, соціальні допомоги, доходи з капіталу, доходи від фермерства і риболовства та ін.).

За рівнем оподаткування фізичних осіб Канада посідає серед країн групи Великої сімки одне з перших місць.

Питома вага цього податку в бюджеті країни становить 38 %, тоді як, наприклад, у Швейцарії – від 10 % і до 53 % – у Італії. Для порівняння, у 28-ми найрозвиненіших країнах світу середня ставка становить 36,25 %. Ставки податку на доходи фізичних осіб в деяких країнах світу відображено на рис. 3.

Рис. 3. Ставки податку на доходи фізичних осіб в деяких країнах світу, % (станом на 2014 р.)

[Побудовано та узагальнено за даними джерел 8 та 5].

Податкові ставки на доходи фізичних осіб відіграють фіскальну функцію. Справедливість в оподаткуванні тут оцінюється зовсім не за тим, хто скільки сплачує податків. Державу цікавить більше те, скільки коштів залишається у платника після їхньої сплати. Основним показником, який впливає на встановлення податкових ставок, є співвідношення доходів між найбагатшими і найбіднішими прошарками суспільства. Такий підхід є не лише виправданим з позиції соціальної справедливості, а й непоганим стимулом для ефективного функціонування економіки. Вилучаючи у найбільш забезпечених верств надлишки доходів через прогресивне

оподаткування, держава все одно залишає їм достатньо коштів для споживання. У Канаді громадяни з невисокими зарплатами звільняються від прибуткового податку. Частина ж доходів, яка забирається у багатих, перерозподіляється на користь бідних верств і стимулює загальний попит на товари і послуги.

Податок з продажу. Цей податок має більш зручний механізм збору доходів, чим прибутковий податок.

Діючий податок з продажів має дві характерні риси: поширюється тільки на споживання, звільняючи від податків сам виробничий процес, тим самим не загрожуючи внутрішньому виробництву; спирається на більш широку базу. Продажі в процесі виробництва обкладаються федеральним податком зазвичай за ставкою 12 % – 13,5 %. Більш високі ставки встановлюються на предмети розкоші, автомобілі, спиртні й тютюнові вироби. Знижені ставки застосовуються для будівельних матеріалів, послуг зв'язку. Інші послуги федеральним податком не обкладаються. Податок вносить фірма-виробник, він включається в ціну товару. За винятком провінції Альберта й двох територій, усі провінції справляють й місцеві податки з продажу.

Акцизи мають форму податків з одиниці продукції або її вартості. Основні підакцизні товари: тютюнові вироби; годинники та коштовності; вино; авіаперевезення; бензин та інші нафтопродукти. Наприклад, акциз на вино вище 7 % міцності – 0,4472 дол. на 1 л; на сигари й коштовності – 40 % вартості; на сірники, ігри та іграшки, авіаперевезення – 10 % вартості цих товарів і послуг. У Канаді 53 % від роздрібною ціни палива разом з акцизом становить **податок на пальне**. Цей податок передбачає стягнення 8,5 центи за 1 літр бензину, 4 центи – за 1 літр дизельного пального та 9,5 центи – за 1 літр авіаційного бензину. У залежності від темпів інфляції вказані ставки щорічно переглядаються. **Акцизне мито** відрізняється від акцизів тим, що відносяться тільки до лікєро-горілчаної та тютюнової продукції канадського виробництва і, крім того, сплачується не в момент продажу товару споживачу, а на різних стадіях виробництва (з метою нагляду за виробничим процесом та якістю продукції).

Під назвою **прибуткові податки** в канадській податковій системі фігурують й цільові внески на фінансування соціальних програм (пенсійного фонду та фонду зайнятості).

Обов'язкові внески до державного фонду страхування, зайнятості і державного пенсійного фонду відраховуються у формі відрахування з заробітної плати.

Таким чином, слід зазначити, що у податковій системі Канади переважає пряме оподаткування (частка прямих податків у доходах консолідованого бюджету у 2014 р. становила понад 50 %, в тому числі індивідуальні прибуткові податки склали 32,3 %), натомість частка непрямих податків була істотно нижчою (18,3 %).

На сьогодні прибуткове оподаткування Канади в значній мірі централізоване. За федеральними й провінційними податками подається єдина декларація, в якій передбачено відповідні розділи. Першим етапом модернізації податкової системи Канади стала податкова реформа, розпочата у 1987 р. Вона стосувалася двох основних дохідних статей бюджету:

прибуткового податку і податку на прибуток. Надалі був проведений радикальний перегляд системи непрямих податків.

З непрямих податків найбільш вагомі: федеральний податок на товари і послуги за єдиною ставкою – 7% і місцевий податок з продажу.

Велика увага в Канаді приділяється стимулюванню діяльності малого бізнесу. Частка таких дрібних фірм (зайнято менше 100 осіб найманої праці) досягає 97 % від числа всіх компаній (послуги, роздрібна торгівля, будівництво, наукомісткі галузі), і до їх доходів застосовується єдина ставка – 12 %.

Незважаючи на широкі повноваження під час зборів податків, провінції отримують підтримку з боку федерального уряду у формі трансфертів, які становлять близько 28% всіх їхніх доходів. Федеральні трансферти провінціям мають різні цілі і структури, засновані на ключових програмах – «Вирівнювання» та «Встановлене фінансування програм».

Канадський уряд продовжує податкові реформи з метою створення конкурентоспроможної податкової системи.

Висновки. Підсумовуючи викладене слід зазначити, що Канадська податкова система в тому вигляді, в якому вона склалася до початку ХХІ ст., являє собою продукт тривалого і досить суперечливого розвитку достатньо складного механізму федеративних відносин. Її розвиток відбувався у безпосередній взаємодії з розвитком інших компонентів бюджетної системи держави. Зокрема, змінювалися моделі і способи розмежування відповідальності за фінансування різних категорій витрат між федерацією і провінціями, механізми перерозподілу фінансових ресурсів у загальнонаціональному масштабі, механізми і процедури взаємного узгодження фінансових інтересів і залагодження окремих виникають при цьому конфліктів і т. д.

Податкова система Канади в сучасних умовах представлена трьома рівнями: федеральним (48 % державних доходів), провінційним (42 %) та місцевим (10 %).

У податковій системі цієї країни переважає пряме оподаткування (основну частину надходжень до бюджету складають надходження з прибуткового податку, податку на дохід корпорацій, податку на приріст ринкової вартості активів, податку на доходи фізичних осіб), натомість частка непрямих податків є менш суттєвою (найбільш вагомі: федеральний податок на товари і послуги та місцевий податок з продажу).

Отже, податкова система будь-якої країни є продуктом не лише економічного, а й політичного розвитку суспільства. Вона віддзеркалює інтереси різних суспільних груп та політичних партій і є результат консенсусу, до якого прийшли ці сили у процесі ухвалення податкових законопроектів.

Література

1. Лыкова Л.Н., Букина И.С. Налоговые системы зарубежных стран // М.: Юрайт, Всероссийская государственная налоговая академия министерства финансов РФ – 2013. – 428 с.

2. Лупенко Ю.О. Стратегічні напрями податкового регулювання розвитку аграрного сектору економіки України на період до 2020 року /

Ю.О. Лупенко, Л.Д. Тулуш. – К. : ННЦ «Інститут аграрної економіки», 2013. – 38 с.

3. Попова Л.В. Налоговые системы зарубежных стран / Л.В. Попова // Бухгалтерский учет в издательстве и полиграфии. – 2007. – №. 9. – С. 40-50.

4. Прокопчук Е.Т. Классификационные характеристики современных налоговых систем / Е.Т. Прокопчук / Экономика: вчера, сегодня, завтра. – 2015. – № 5. – С. 77-91.

5. Прокопчук О.Т. Специфіка податкових систем країн світу та України / О.Т. Прокопчук // Молодіжний економічний дайджест: наук. електронний журн. – К.: ДВНЗ «КНЕУ ім. Вадима Гетьмана». – 2015. – № 2-3 (5-6). – С. 93-100.

6. Тулуш Л.Д. Функціонування податку на додану вартість у сфері агропромислового виробництва : монографія / Л.Д. Тулуш, О.Т. Прокопчук // К. : ННЦ ІАЕ, 2011. – 280 с.

7. Тулуш Л.Д. Сутність і роль податку на додану вартість в економічній системі держави / Л.Д. Тулуш, О.Т. Прокопчук // Економіка АПК. – 2008. – №12. – С. 85–89.

8. Aylward S. An Introduction to Canada's Tax System / Sean Aylward, Jack Silverson // Doing Business in Canada. – 2008. – № 5.– p. 32-39.

9. Economics of development / [Malcolm Gillis, Dwight H. Perkins, Steven Radelet, Michael Roemer, Donald R. Snodgrass]. – New York: W.W. Norton, 2001. – 60 p.

10. Nesterchuk Y.O. Adaptation of national practice of indirect taxation to European experience / Y.O. Nesterchuk, O.T. Prokopchuk, V.P. Bechko // Актуальні проблеми економіки. – 2014. – № 5 (155). – С. 426-431.

References

1. Lukova, L.N., Bykina, I.S. (2013). *Tax systems of foreign countries*. Moscow: Yurayt, Russian State Tax Academy of the Ministry of Finance of the Russian Federation, 2013. 428 p. (in Russian).

2. Lupenko, Y.O., Tulush, L.D. (2013). *Strategic directions of tax regulation of agrarian sector of Ukraine for the period 2020*. Kyiv: NSC «Institute of Agrarian Economy», 2013. 38 p. (in Ukrainian).

3. Popova, L.V. Tax systems of foreign countries. *Book keeping in publishing and printing*, 2007, no. 9, pp. 40-50. (in Russian).

4. Prokopchuk, E.T. Classification characteristics of modern tax systems. *Economy: yesterday, today and tomorrow*, 2015, no. 5, pp. 77-91. (in Russian).

5. Prokopchuk, E.T. Specifics of the tax systems of the world and Ukraine. *Youth Economic Digest: Science electronic journal*. К. : SSSI «KNEU the name of V. Hetman», 2015. no. 2-3 (5-6), pp. 93-100. (in Ukrainian).

6. Tulush, L.D., Prokopchuk, E.T. (2011). *Operation of value added tax in the farming industry: monograph*, Kyiv: NSC «Institute of Agrarian Economy», 2011. 280 p. (in Ukrainian).

7. Tulush, L.D., Prokopchuk, E.T. (2008). The essence and role of VAT in the economic system of state. *Economy AIC*, 2008, no. 12, pp. 85-89 (in Ukrainian).

8. Aylward, S., Silverson, J. An Introduction to Canada's Tax System. *Doing Business in Canada*, 2008, no. 5, pp. 32-39 (in English).

9. Gillis, M., Perkins, D., Radelet, S., Roemer, M., Snodgrass, D. (2001)

Economics of development. New York: W.W. Norton, 2001. 60 p. (in English).

10. Nesterchuk, Y.O., Prokopchuk, O.T., Bechko, V.P. Adaptation of national practice of indirect taxation to European experience. *Actual problems of economy*, 2014, no. 5 (155). pp. 426-431 (in English).

Одержано 02.10. 2015

Аннотация

Прокопчук Е.Т.

Опыт создания налоговой системы в Канаде

Современная канадская налоговая система представляет собой продукт длительного и довольно противоречивого развития достаточно сложного механизма федеративных отношений и является типичной для государств с развитой экономикой. В данной работе с помощью экономико-статистических методов исследования, в частности монографического, сравнения, табличного и графического рассмотрены общие тенденции развития современной налоговой системы Канады, а также выяснена специфика трехуровневого построения последней, в частности в разрезе федерального, провинциального и местного уровня. Охарактеризованы особенности ее структуры, в частности в части соотношения прямых и косвенных налогов, а также освещены ее ключевые недостатки и преимущества. По результатам проведенного исследования установлено, что налоговая система Канады в современных условиях представлена тремя уровнями: федеральным (48% государственных доходов), провинциальным (42%) и местным (10%).

Сделан вывод о том, что в налоговой системе этой страны преобладает прямое налогообложение (основную часть поступлений в бюджет составляют поступления по подоходному налогу, налогу на доход корпораций, налога на прирост рыночной стоимости активов, налога на доходы физических лиц), зато доля косвенных налогов является менее существенной (наиболее весомые: федеральный налог на товары и услуги и местный налог с продаж).

Следовательно, налоговая система любой страны является продуктом не только экономического, но и политического развития общества. Она отражает интересы различных общественных групп и политических партий и результат консенсуса, к которому пришли эти силы в процессе принятия налоговых законопроектов.

Ключевые слова: канадская налоговая система, налоги, налоговая политика, прямые налоги, косвенные налоги, налоговые ставки.

Annotation

Prokopchuk O.T.

Experience of creating tax system in Canada

Contemporary Canadian tax system is the product of a long and rather controversial development of a rather complex mechanism of federative relations and is typical for countries of developed economy. In this paper, by means of economic and statistical research methods, in particular monographic, comparison, tabular and graphical ones the general trends of developing modern tax system in Canada are discussed and the specifics of a three-level construction of the latter is clarified, in particular in the context of federal, provincial and local levels. Peculiarities of its structure, in particular in terms of the ratio of direct and indirect taxes and its key advantages and disadvantages are highlighted. According to the results of studies it is found that the Canadian tax system in modern conditions consists of three levels: federal (48% of government revenue), provincial (42%) and local (10%).

It is concluded that in the tax system of the country direct taxation is dominated (the bulk of the revenues consist of revenues from income tax, corporate income tax, tax on the increase in the market value of assets and tax on personal income) but the share of indirect taxes is less significant (the most significant ones are federal tax on goods and services and local sales tax).

Consequently, the tax system of any country is the product of not only economic but also political development of the society. It represents the interests of different social groups and political parties and the result of a consensus which is reached by those forces in the decision of tax bills.

Key words: Canadian tax system, taxes, tax policy, direct taxes, indirect taxes, tax rates.

ЕКОЛОГО-ЕКОНОМІЧНІ НАПРЯМИ ПІДВИЩЕННЯ РОДЮЧОСТІ ТА ОХОРОНИ ЯКОСТІ ҐРУНТІВ В СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

Д.К.Семенда, кандидат економічних наук

О.В.Семенда, викладач

Уманський національний університет садівництва

У статті розглянуто сучасний стан використання, охорони та відтворення земельних ресурсів як складової просторового соціально-економічного розвитку. Встановлено причини виникнення еколого-економічних проблем у сфері землекористування та запропоновано напрями підвищення родючості та охорони якості ґрунтів. Доведено необхідність збалансованого використання та відтворення земельних ресурсів.

***Ключові слова:** родючість, гумус, охорона ґрунтів, земельні ресурси, землекористування, ерозія ґрунтів, вапнування.*

Постановка проблеми. В умовах науково-технічної революції, коли діяльність людини набула справді глобальних, планетарних масштабів, проблема раціонального використання земельних ресурсів, їх відтворення та охорони стала найважливішою і в економічній, і соціальній, і навіть політичній сфері. Коротко її називають проблемою використання й охорони земель в умовах ринкової економіки. Проте за цією стислістю лежить і деяка односторонність у підході до земельних ресурсів. Без перебільшення можна стверджувати, що відродження національної економіки потрібно розпочати з вирішення питань оптимального використання й охорони земельних ресурсів, забезпечуючи баланс між вирішенням виробничих, природничо-наукових, соціально-економічних та екологічних проблем сталого землекористування. Це зобов'язує нашу державу забезпечити збереження земельних ресурсів на сучасному рівні із застосуванням досягнень світової науки та інноваційних технологій.

Питання раціонального використання й охорони земельних ресурсів завжди було в центрі уваги українського суспільства. Однак на всіх етапах його розвитку ця проблема розглядається по-різному.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Ураховуючи перехід АПК на форми господарювання, що ґрунтуються на приватній власності на землю, проблема формування стратегії раціонального, екологічнобезпечного і сталого розвитку землекористування в сільському господарстві України набула першочергового значення. Над її розробкою працюють багато вітчизняних та зарубіжних учених, а саме: В.С.Дієсперов [3], С.М.Кваша [4], А.В.Ключник [5], В.Я.Месель-Веселяк [7], П.Т.Саблук [9], Л.В.Транченко [10]. Питання ресурсного забезпечення процесу відтворення на макрорівні досліджували вітчизняні вчені й зарубіжні - С.І.Дем'яненко, [2], М.М.Федоров [11], К.І.Якуба [12], Дж. Се [13], Р.Гріффін [14].

У ході дослідження вченими не було приділено достатньої уваги проблемам, пов'язаними із взаємозв'язком та взаємозалежністю природно-